

Bevezetés az R programozási nyelv meteorológiai használatába:

I. Alapismeretek

TARTALOM:

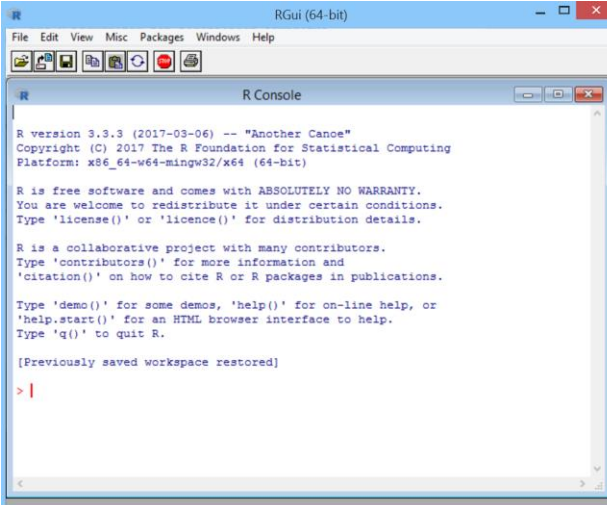
1. [Bevezetés](#)
2. [Értékkadás](#)
3. [Adatgenerálás](#)
4. [Adatok fájlba íratása](#)
5. [R csomagok \(R packages\)](#)
6. [Felhasznált irodalom](#)

1. BEVEZETÉS:

Az R programozási nyelvet 1993-ban hozták létre statisztikai számítások elvégzésére, illetve eredményeinek grafikus megjelenítésére. A legfrissebb stabil kiadás verziószáma: 3.4.3, amely letölthető az alábbi linkről: <https://cran.r-project.org/bin/windows/base/> (2017. november 30-án jelent meg). A programnyelv nyílt forráskódú, jól dokumentált.

Az R-ben számos statisztikai eljárás alkalmazható. Használható többek közt idősorok és mezők elemzésére, tartalmaz klaszterezési és simítási eljárásokat, használható hipotézisvizsgálatra. Az R rendelkezik grafikus megjelenítő eszközzel, így ábrázolhatjuk adatainkat például térképsík felett.

Az R-ben a kódok kétféleképpen értelmezhetők: parancssori és szkript módban. Előbbi esetben a terminál ablakba írjuk be a parancsokat. (A sorok a > prompt karakterrel kezdődnek.) Utóbbi esetben a szkript fájlban kerül tárolásra, amely a terminál ablakban nyitható meg, amelynek Windows alatti 3.3.3 verziója az alábbi képen látható.


```
RGui (64-bit)
File Edit View Misc Packages Windows Help

R Console

R version 3.3.3 (2017-03-06) -- "Another Canoe"
Copyright (C) 2017 The R Foundation for Statistical Computing
Platform: x86_64-w64-mingw32/x64 (64-bit)

R is free software and comes with ABSOLUTELY NO WARRANTY.
You are welcome to redistribute it under certain conditions.
Type 'license()' or 'licence()' for distribution details.

R is a collaborative project with many contributors.
Type 'contributors()' for more information and
'citation()' on how to cite R or R packages in publications.

Type 'demo()' for some demos, 'help()' for on-line help, or
'help.start()' for an HTML browser interface to help.
Type 'q()' to quit R.

[Previously saved workspace restored]

> |
```

Használhatjuk az R integrált fejlesztői környezetét, az R Studiót is, amelyben a terminál ablakon kívül a lefuttatott kódok eredményeit megjelenítő külön ablak és a grafikus eszköz is megtalálható.

Az R nyelv szabályai szerint megírt utasításokat terminálon keresztül juttatjuk el a fordítóhoz. Az ENTER-rel jóváhagyott kódok egyesével kerülnek értelmezésre és végrehajtásra az R parancsértelmezője által.

Az R-ben található beépített függvények a számítások, eljárások végrehajtására, azonban számos kiegészítő csomag (package) is letölthető, amelyek különböző függvényeket, megjelenítési lehetőségeket (plotokat) tartalmaznak. A függvények szintaxisa: függvénynév (paraméter).

Az R kis- és nagybetű érzékeny. A megnyitandó állományok nevében, elérési útjában található ékezetek, szóközők általában nem okoznak problémát, de ezek használata inkább kerülendő.

Az R programozási nyelv használatára való hivatkozás módja a `citation()` utasítással kérhető le.

Az alábbiakban található példák az R Windows alá írt változatában kerülnek bemutatásra.

Munkafolyamat létrehozása és mentése, alapvető utasítások:

Az R-munkafolyamat (session) a program indításakor kezdődik és a leállításával végződik. A létrehozott objektumok együttese a workspace (munkaterület), amelyhez working directory (munkakönyvtár) tartozik. A továbbiakban a munkavégzés mappájaként hivatkozunk erre. A munkafolyamat során létrehozott objektumok törölődnek, ha a munkaterületet nem mentjük. A mentett objektumokat tartalmazó bináris állomány kiterjesztése: `.Rdata`. Emellett menthető a (felfelé és lefelé mutató nyilakkal) visszahívható parancsokat tartalmazó szöveges állomány, amelynek kiterjesztése: `.Rhistory`. A visszahívott parancsok szerkeszthetők is, a sorokban a balra és jobbra mutató nyilakkal pozícionálhatjuk a kurzort. A teljes parancs végrehajtása ENTER-rel történhet, ehhez nem szükséges a sor végére navigálni.

A létrehozott objektumok mentésére és betöltésére a terminál ablakban a `Save workspace / Load workspace` ikonra kattintva vagy a `save.image("név.Rdata")` és a `load("név.Rdata")` utasítások kiadásával kerülhet sor.

A létrehozott parancsok mentése és betöltése a `savehistory("név.Rhistory")` és a `loadhistory("név.Rhistory")` parancsokkal történhet.

Ha a két állományt `.Rdata` és `.Rhistory` néven az R telepítése után beállított alapértelmezett mappába mentjük (pl. `C:\\Users\\Felhasználónév\\Documents` mappa), akkor az R újabb indításakor ezek az állományok automatikusan betöltődnek.

A munkavégzés mappájának neve, elérési útja megjeleníthető a `getwd()` utasítással.

A munkavégzés mappájában található állományok listázása a `list.files()` utasítással történhet. Ha nincs állomány a mappában, akkor a `character(0)` eredményt kapjuk.

A munkavégzés mappájának megváltoztatási módja:

```
setwd("meghajtó azonosítója:\\főmappané\\almappané")
```

A `\` jel nem elég a könyvtárnevek előtt. A `\\` jelek helyett `/` is szerepelhet.

Az `"..."` idézőjelek helyett `'...'` aposztróf is használható.

1. feladat: Hozzuk létre az üres `proba` mappát a Windows Intézőben!

- Jelenítsük meg a munkavégzés alapértelmezett mappájának nevét és helyét a `getwd()` parancs kiadásával!
- A munkavégzés mappájaként állítsuk be a `proba` mappát! Ehhez a `setwd` függvényt használjuk.
- Listázzuk ki a mappában található állományokat a `list.files()` utasítással!

Később is felhasználható utasítássorozatok létrehozatalakor célszerű szkriptet írni a parancsok terminál ablakba való beírása helyett. Erre alkalmas például az R szkript szerkesztője, vagy bármilyen szövegszerkesztő, amelyből a vágólapra másolhatók az utasítások és beilleszthetők az R terminálba. Amennyiben a szkriptet az R szrikptszerkesztőjével készítjük, akkor azt a File/New script menüpontban érhetjük el. A mentett szkript kiterjesztése `.R`.

A szkript a `source("szkriptnév.R")` paranccsal futtatható, ha a szkript a munkavégzés mappájában található. (A szkript a `.R` fájl ikonját a terminál ablakra „ejtve” is futtatható).

A munkafolyamat befejezése:

A munkafolyamatot a `quit()` vagy `q()` parancsokkal fejezhetjük be. (A terminál ablak jobb felső sarkában a bezárás ikonra kattintva a terminál ablakban megjelenik a `q()` parancs.)

Jelölések:

A megjegyzések (kommentek) a `#` jellel kezdődnek.

Be nem fejezett utasításokra sortörést alkalmazva az új sor `+` jellel kezdődik `>` helyett.

Az utasítás bevitele az `Esc` gombbal szakítható meg.

Az utasítások sortöréssel végződnek.

Az R-ben a tizedesjel alapértelmezetten pont, nem vessző. A megjelenítésben ez megváltoztatható.

A képernyő a `Ctrl+l` utasítással törölhető.

Az R sűgőrendszere:

A sűgőrendszer a `help.start()` utasítás kiadásával indítható el. Egy adott függvényre vonatkozó sűgőrészlet a függvények neve elé `?` írásával, vagy a `help()` argumentumába a kérdéses függvény nevének beillesztésével jeleníthető meg, `html` kiterjesztésű állományban. Ez tartalmazza többek között az adott függvény leírását, a szintaxisát, az alkalmazására példát és a hivatkozásait.

2. feladat: A `?sum` vagy `help(sum)` parancs begépelésével kérjünk információt az összegfüggvény alkalmazásáról!

A telepített R program mappájában a `Doc/Manual` mappában érhető el az R részletes dokumentációja.

2. ÉRTÉKADÁS:

Az adatok lehetnek többek között skalár- vagy vektorértékűek (utóbbi numerikus /numeric/, szöveg /character/ vagy logikai /logical/), mátrixok (matrix), tömbök (array), adatstruktúrák (data frame), listák. Utóbbiak abban különböznek a mátrixoktól és a tömböktől, hogy oszlopaikban eltérő típusú adatok (pl. számok, dátumok és szövegek) is szerepelhetnek. A lista típusú objektumokban különböző hosszúságú vektorok tárolhatók. Számos speciális típusú objektum létezik. Ilyen például a ncd4 típusú objektum, amely NetCDF fájlokban tárolt többdimenziós tömbök meta adatait tartalmazhatja.

Az **objektum** az a kezelt egység, amellyel dolgozunk, pl. változó, konstans, függvény, tömb, adatstruktúra (data frame).

Értékadás nélkül az R megjeleníti egy művelet eredményét, de nem tárolja el azokat.

3. feladat: Adjunk össze két számot!

```
5+8
```

Az eredmény:

```
[1] 13
```

A parancs utáni sorban jelenik meg az eredmény. A szögletes zárójelekben található [1] arra utal, hogy az eredmény sorvektor (ebben az esetben egy komponensű vektor, azaz skalár).

Az értékadás az alábbi módokon lehetséges:

```
objektumnév <- kifejezés  
kifejezés -> objektumnév  
objektumnév = kifejezés
```

Egymás után több azonos nevű objektumot létrehozva, az utóbbi felülírja az előbbit. Mivel az R kis- és nagybetű érzékeny, ezért ugyanaz a név kis- és nagybetűvel írva különböző objektumokat fog jelölni.

4. feladat: Tároljuk el a 10 és a 20 számot objektumként, majd jelenítsük meg a képernyőn!

```
objektum <- 10  
OBJEKTUM <- 20  
objektum  
[1] 10  
OBJEKTUM  
[1] 20
```

Az objektumok, változók nevében szerepelhet pont, alulvonás és különleges karakter is, utóbbiak használata azonban kerülendő. Ha a név ponttal kezdődik, akkor a második karakter nem lehet szám. Névként nem használhatók az alábbi „foglalt” kifejezések, noha egy objektumnév részeként alkalmazhatók: *TRUE FALSE NULL Inf NaN NA NA_integer_ NA_real_ NA_complex_ NA_character_*. (A kis- és nagybetű érzékenység miatt kizárólag a teljes egyezés kerülendő az előbb felsorolt szavakkal.)

Beépített állandók: az R-ben kevés beépített változó érhető el. Ezek az alábbiak:

- `pi`: értéke: 3,141593
- `letters`: az angol abc kisbetűi

- LETTERS : az angol abc nagybetűi
- month.name : a hónapok nevei angolul
- month.abb : a hónapok hárombetűs rövidítése angolul

Egyéb konstansok függvényként adhatók meg.

5. feladat: Adjuk meg az Euler-féle számot függvénnyel (az exponenciális függvény 1 helyen felvett értéke), tároljuk objektumként és írassuk ki a képernyőre!

```
e <- exp(1)
e
[1] 2.718282
```

Alapműveletek:

Két szám összege: $x+y$

Két szám különbsége: $x-y$

Két szám szorzata: $x*y$

Két szám hányadosa: x/y

Hatványozás: Ha x a hatvány alapja és y a kitevője, akkor: $x**y$

A műveletek $()$ zárójelekkel csoportosíthatók, így a műveleti sorrend megváltoztatható.

6. feladat: Tároljuk x és y objektumként egy $1+2$ és $2*5$ eredményét, majd mentjük ezek hányadosát z objektumként, illetve jelenítsük meg a képernyőn!

```
x <- 1+2
y <- 2*5
z <- x/y
z
[1] 0.3
```

Előbbi esetben több utasítást adtunk meg sortöréssel, amelyeket az R egymás után értelmezett. Az utasítások szintaktikailag teljesekek voltak. Ellenkező esetben hibajelzést kapunk.

Több utasítás megadása esetén az utasítások **blokkokba** csoportosíthatók, kapcsos zárójelek használatával.

```
{x <- 1+2
y <- 2*5
x/y
z}
[1] 0.3
```

A $\{$ után a $>$ prompt jel $+$ jelre változik. Az utasítások blokkja addig nem teljes, amíg $\}$ be nem fejezi azt. Az utasítások tehát a $\}$ jel után hajtódnak végre. Utasítások blokkokba szervezésére ciklusok esetén lehet szükségünk.

Objektumokkal kapcsolatos alapvető utasítások:

A létrehozott objektumok listázása az `ls()` vagy az `objects()` utasítással lehetséges.

Ha nincs tárolt objektum, akkor a képernyőn `character(0)` szerepel.

Objektum törlésére az `rm(objektum)` utasítás alkalmazható.

Az összes létrehozott objektum az `rm(list=ls())` paranccsal törölhető.

7. feladat:

- Listázzuk a meglévő objektumainkat az `ls()` paranccsal!
- Töröljük az 5. példában létrehozott `e` objektumot az `rm(e)` utasítással!

Több érték vagy objektum egymás utáni felsorolására, „összefűzésére” alkalmazható például a `c` függvény, amelynek szintaxisa:

```
c(érték1, érték2, érték3...)
```

8. feladat:

Töröljük egyszerre az `x` és az `y` objektumot, a `c` függvény alkalmazásával:

```
rm(x, y)
```

Az objektumok típusa, dimenziója:

Az objektumok típusa és dimenziója például a `class` és `dim` függvényekkel jeleníthető meg. Szintaxisuk:

```
class(objektumnév)
```

```
dim(objektumnév)
```

Vektorok:

Numerikus vektor:

9. feladat: Hozzunk létre két, egész számokból álló vektort és tároljuk ezeket objektumokként!

```
a <- c(1, 2, 3, 4, 5)
```

```
b <- c(5, 4, 3, 2, 1)
```

```
a
```

```
[1] 1 2 3 4 5
```

```
b
```

```
[1] 5 4 3 2 1
```

Előbbi objektumok létrehozhatók a következő módon is, hiszen a számsorozatok szabályosak, tagjaik egyenlő távolságra vannak egymástól.

```
a2 <- 1:5
```

```
b2 <- 5:1
```

```
a2
```

```
[1] 1 2 3 4 5
```

```
b2
```

```
[1] 5 4 3 2 1
```

Az elemek tehát kettőspont alkalmazásával sorolhatók fel.

Fűzzük össze az `a2` és a `b2` vektort a `c` függvény segítségével! (Ne tároljuk objektumként.)

```
c(a2, b2)
```

```
[1] 1 2 3 4 5 5 4 3 2 1
```

A vektor eltolható, nyújtható, zsugorítható:

10. feladat: Hozzunk létre a [0,9] intervallumon szabályos számsorozatot, az [1,10] intervallumon létrehozott számsorozat eltolásával és tároljuk objektumként! (Fontos: A `c` függvény mellett létrehozhatunk `c` nevű objektumot is. Egyidejű létezésük nem okoz problémát.)

```
c <- 1:10-1
c
[1] 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
```

Nyújtsuk a kétszeresére az `a` vektort és zsugorítsuk a felére a `b` vektort! Tároljuk ezeket is objektumokként!

```
d <- a*2
d
[1] 2 4 6 8 10
d2 <- b/2
d2
[1] 2.5 2.0 1.5 1.0 0.5
```

Alapműveletek a numerikus vektorokkal is végezhetők:

11. feladat: Végezzük el az alábbi műveleteket a vektorokkal!

Két vektor komponensenkénti összege, pl.

```
d+d2
[1] 4.5 6.0 7.5 9.0 10.5
```

Két vektor komponensenkénti különbsége, pl.

```
a-b
[1] -4 -2 0 2 4
```

Két vektor komponensenkénti szorzata, pl.

```
d*d2
[1] 5 8 9 8 5
```

Megjegyzés: két, különböző hosszúságú vektor esetén a rövidebb vektor komponenseit újból felsorolja az R és ezekre hajtja végre a további műveleteket, pl.

```
a+c
[1] 1 3 5 7 9 6 8 10 12 14
```

Vektor szorzása skalárral, pl.

```
a*9
[1] 9 18 27 36 45
```

Skalárszorítás, pl.

```
skalarszorz <- a%*%b
skalarszorz
      [,1]
[1,] 35
```

Ellenőrizzük le a `skalarszorz` objektum típusát a következőképpen:

```
class(a%*%b)
```

```
[1] "matrix"
```

Az eredményül kapott egyelemű mátrix a `drop` vagy az `as.numeric` függvénnyel alakítható skalárrá. Alakítsuk skalárrá és jelenítsük meg az objektum típusát a `class` függvénnyel!

```
drop(skalarszorz)
```

```
[1] 35
```

```
class(drop(skalarszorz))
```

```
[1] "numeric"
```

Egy objektum, így vektor adott komponense vagy komponensei a [] zárójelek használatával jelölhető ki.

```
objektum[sorszám]
```

```
objektum[c(sorszám_1, sorszám_2)]
```

```
objektum[sorszám_1:sorszám_n]
```

Vektor adott komponense vagy komponensei ki is hagyhatók a felsorolásból:

```
objektum[-sorszám]
```

```
objektum[c(-sorszám_1, -sorszám_2)]
```

(Ezek természetesen új objektumokként is tárolhatók.)

12. feladat: Jelenítsük meg az a vektor 5. komponensét, majd a b vektor 1. és 4. komponensét, végül a c vektor 2. és 8. komponense közötti értékeket!

```
a[5]
```

```
[1] 5
```

```
b[c(1, 4)]
```

```
[1] 5 2
```

```
c[2:8]
```

```
[1] 1 2 3 4 5 6 7
```

Üres vektor is előállítható a c függvény alkalmazásával:

```
ures <- c()
```

```
ures
```

```
NULL
```

Ugyanezt az eredményt kapjuk, ha a c függvény argumentumába nullát írunk:

```
ures <- c(0)
```

Stringek:

13. feladat: Hozzunk létre karakterláncból álló vektort a c függvény segítségével!

```
gyumolcs <- c("alma", "mandarin", "szilva", "narancs")
```

```
gyumolcs
```

```
[1] "alma" "mandarin" "szilva" "narancs"
```

Ennek a vektornak is megjeleníthető adott sorszámú komponense, illetve lekérhető a típusa:

```
class(gyumolcs)
```

```
[1] "character"
```


Logikai értékű vektor: TRUE és FALSE értékekből álló vektorok

14. feladat: Hozzuk létre a „hamis”, „igaz”, „igaz” logikai értékű vektort a `c` függvénnyel és tároljuk objektumként!

```
logikai <- c(FALSE, TRUE, TRUE)
logikai
[1] FALSE  TRUE  TRUE
```

Logikai értékű vektor létrehozása hasznos lehet például `while` ciklusok esetén. (A feltétel teljesülése / megsértése álljon le a ciklus.)

Fontos: Ha az előbb felsorolt értékeket idézőjelek közé helyezzük, akkor szövegértékű vektort hozunk létre.

Faktorok:

Olyan speciális objektumok, amelyek azonos hosszúságú vektorok komponenseit osztályozzák. A faktor tehát numerikus kódolású vektort jelent szövegértékű szintekkel.

15. feladat: Egy adatsor hónapok oszlopában (amelyet most a `honapok <- rep(1:12, 3)` függvénnyel hoztunk létre beolvasott állomány hiányában) numerikusan szerepelnek a hónapok, három évre vonatkozóan. (A `rep` függvényt lásd az [Adatgeneralas](#) fejezetben.)

```
honapok
[1]  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10 11 12  1  2  3  4  5  6  7
 8  9 10 11 12  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10 11 12
```

Rendeljük ezekhez a hónapok nevét! Az osztályozásra hozzuk létre a `honap_faktor` nevű faktort!

```
honap_faktor <- factor(honapok, levels=c(1:12),
labels=c("január", "február", "március", "április", "május",
"június", "július", "augusztus", "szeptember", "október",
"november", "december"))
```

A `honap_faktor` objektum létrehozatalával az osztályozásra sor került.

```
honap_faktor
[1] január    február    március    április    május     június
július     augusztus szeptember október    november  december  január
[14] február    március    április    május     június    július
augusztus  szeptember október    november  december  január    február
[27] március    április    május     június    július    augusztus
szeptember október    november  december
```

```
Levels: január február március április május június július augusztus
szeptember október november december
```

Ellenőrizzük, hogy az objektum típusa valóban faktor!

```
class(honap_faktor)
[1] "factor"
```

Mátrixok, tömbök:

Egy mátrix vagy tömb lehet többek közt numerikus, string, logikai, de egy tömbön belül többféle adattípus nem alkalmazható.

Létrehozásuk módja:

```
matrix(objektum vagy érték, nrow=sorok száma, ncol=oszlopok száma, byrow = FALSE vagy TRUE)
```

vagy:

```
array(objektum vagy érték, dim=c(dim_1, dim_2, ..., dim_n))
```

Kétdimenziós tömbök:

16. feladat: Állítsuk elő az alábbi két mátrixot!

Az A mátrix legyen 10x10-es, és töltsük fel az 1, 2, ..., 100 számokkal!

```
A <- array(1:100, dim=c(10,10))
```

A

	[,1]	[,2]	[,3]	[,4]	[,5]	[,6]	[,7]	[,8]	[,9]	[,10]
[1,]	1	11	21	31	41	51	61	71	81	91
[2,]	2	12	22	32	42	52	62	72	82	92
[3,]	3	13	23	33	43	53	63	73	83	93
[4,]	4	14	24	34	44	54	64	74	84	94
[5,]	5	15	25	35	45	55	65	75	85	95
[6,]	6	16	26	36	46	56	66	76	86	96
[7,]	7	17	27	37	47	57	67	77	87	97
[8,]	8	18	28	38	48	58	68	78	88	98
[9,]	9	19	29	39	49	59	69	79	89	99
[10,]	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

A B mátrix legyen 10x10-es, és töltsük fel a 100,99, ..., 1 elemekkel!

```
B <- matrix(100:1, nrow=10, ncol=10)
```

B

	[,1]	[,2]	[,3]	[,4]	[,5]	[,6]	[,7]	[,8]	[,9]	[,10]
[1,]	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
[2,]	99	89	79	69	59	49	39	29	19	9
[3,]	98	88	78	68	58	48	38	28	18	8
[4,]	97	87	77	67	57	47	37	27	17	7
[5,]	96	86	76	66	56	46	36	26	16	6
[6,]	95	85	75	65	55	45	35	25	15	5
[7,]	94	84	74	64	54	44	34	24	14	4
[8,]	93	83	73	63	53	43	33	23	13	3
[9,]	92	82	72	62	52	42	32	22	12	2
[10,]	91	81	71	61	51	41	31	21	11	1

A mátrix alapértelmezetten oszloponként kerül feltöltésre az adatokkal. A `matrix` függvény `byrow = TRUE` paraméterével állítható be soronkénti feltöltés.

A két, különböző függvénnyel létrehozott tömb mátrix típusú:

```
class(A)
[1] "matrix"
class(B)
[1] "matrix"
```

Ha a sorok és az oszlopok számának szorzata nem egyenlő a mátrix elemeinek számával, akkor a szükségesnél kevesebb elemet fog tartalmazni a mátrix.

17. feladat:

```
C <- matrix(1:100, nrow=2, ncol=5)
C
```

```
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]     1     3     5     7     9
[2,]     2     4     6     8    10
```

Megjegyzés: Idősorok és mezők elemzése során a számítások eredményeit tömbben tárolhatjuk. A tömb szerkezetének pontos ismerete hiányában az adatok tévesen kerülhetnek ábrázolásra, téves következtetéseket vonhatunk le.

Alapműveletek: mátrix komponensei között is végezhetők műveletek.

18. feladat:

Szorozzuk meg az A mátrix komponenseit kettővel:

```
D <- matrix(2*1:100, nrow=5, ncol=10) # vagy
D <- matrix(2*A, nrow=5, ncol=10)
D
```

```
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5] [,6] [,7] [,8] [,9] [,10]
[1,]     2    12    22    32    42    52    62    72    82    92
[2,]     4    14    24    34    44    54    64    74    84    94
[3,]     6    16    26    36    46    56    66    76    86    96
[4,]     8    18    28    38    48    58    68    78    88    98
[5,]    10    20    30    40    50    60    70    80    90   100
```

Mátrixműveletek:

19. feladat:

Szorozzuk be az A mátrixot egy skalárral!

```
3 * A
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5] [,6] [,7] [,8] [,9] [,10]
[1,]     3    33    63    93   123   153   183   213   243   273
[2,]     6    36    66    96   126   156   186   216   246   276
[3,]     9    39    69    99   129   159   189   219   249   279
[4,]    12    42    72   102   132   162   192   222   252   282
[5,]    15    45    75   105   135   165   195   225   255   285
[6,]    18    48    78   108   138   168   198   228   258   288
[7,]    21    51    81   111   141   171   201   231   261   291
[8,]    24    54    84   114   144   174   204   234   264   294
[9,]    27    57    87   117   147   177   207   237   267   297
[10,]   30    60    90   120   150   180   210   240   270   300
```

Transzponáljuk az A mátrixot!

t (A)

```
    [,1] [,2] [,3] [,4] [,5] [,6] [,7] [,8] [,9] [,10]
[1,]    1    2    3    4    5    6    7    8    9   10
[2,]   11   12   13   14   15   16   17   18   19   20
[3,]   21   22   23   24   25   26   27   28   29   30
[4,]   31   32   33   34   35   36   37   38   39   40
[5,]   41   42   43   44   45   46   47   48   49   50
[6,]   51   52   53   54   55   56   57   58   59   60
[7,]   61   62   63   64   65   66   67   68   69   70
[8,]   71   72   73   74   75   76   77   78   79   80
[9,]   81   82   83   84   85   86   87   88   89   90
[10,]  91   92   93   94   95   96   97   98   99  100
```

Adjuk meg A és a B mátrixszorzatát!

A %*% B

```
    [,1] [,2] [,3] [,4] [,5] [,6] [,7] [,8] [,9] [,10]
[1,] 43105 38505 33905 29305 24705 20105 15505 10905 6305 1705
[2,] 44060 39360 34660 29960 25260 20560 15860 11160 6460 1760
[3,] 45015 40215 35415 30615 25815 21015 16215 11415 6615 1815
[4,] 45970 41070 36170 31270 26370 21470 16570 11670 6770 1870
[5,] 46925 41925 36925 31925 26925 21925 16925 11925 6925 1925
[6,] 47880 42780 37680 32580 27480 22380 17280 12180 7080 1980
[7,] 48835 43635 38435 33235 28035 22835 17635 12435 7235 2035
[8,] 49790 44490 39190 33890 28590 23290 17990 12690 7390 2090
[9,] 50745 45345 39945 34545 29145 23745 18345 12945 7545 2145
[10,] 51700 46200 40700 35200 29700 24200 18700 13200 7700 2200
```

Invertáljuk a solve függvénnyel az alábbi két soros, két oszlopos mátrixot, amelynek elemei:

```
    [,1] [,2]
[1,]    4    2
[2,]    3    1
```

solve(matrix(4:1,2,2))

```
    [,1] [,2]
[1,] -0.5    1
[2,]  1.5   -2
```

Mátrix adott sora, oszlopa vagy eleme a [] zárójelekkel jeleníthető meg:

```
objektum[sorszám, ]
objektum[,oszlopszám]
objektum[sorszám,oszlopszám]
```

Mátrix adott sora vagy oszlop a következőképpen hagyható ki a megjelenítésből:

```
objektum[-sorszám, ]
objektum[, -oszlopszám]
```

Megjegyzés: számítások elvégzése vagy adatábrázolás során szükség lehet a tömb adott részének kijelölésére.

20. feladat: Jelenítsük meg a D mátrix első oszlopát, első sorát, az első elemét, végül pedig a második, harmadik sorának és második, harmadik oszlopának közös elemeit!

```
D[,1]
[1] 0 20 40 60 80

D[1,]
[1] 2 12 22 32 42 52 62 72 82 92

D[1,1]
2

D[2:3,2:3]
      [,1] [,2]
[1,]   14   24
[2,]   16   26
```

Mátrixok összekapcsolása:

Az első objektumhoz a második objektum kijelölt oszlopának kapcsolása:

```
objektum <- cbind(objektum1, objektum2[,oszlopszám])
```

Az első objektumhoz a második objektum kijelölt sorának kapcsolása:

```
objektum <- rbind(objektum1, objektum2[sorszám,])
```

21. feladat: Készítsünk új mátrixot az A mátrix első és a B mátrix második sorából!

```
E <- rbind(A[1,], B[2,])
E
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5] [,6] [,7] [,8] [,9] [,10]
[1,]    1   11   21   31   41   51   61   71   81   91
[2,]   99   89   79   69   59   49   39   29   19    9
```

Többdimenziós tömbök:

Az `array` függvénnyel kettőnél több dimenziós tömböket is létrehozhatunk.

22. feladat: Hozzuk létre a `tomb` nevű háromdimenziós, 10x10x10-es tömböt és töltsük fel 1-től 1000-ig a természetes számokkal!

```
tomb <- array(1:1000, dim=(c(10,10,10)))
```

Ellenőrizzük a típusát és dimenzióját!

```
class(tomb)
[1] "array"

dim(tomb)
[1] 10 10 10
```

A tömb 10 darab kétdimenziós táblázatból áll. Jelenítsük meg az 1. és a 10. táblázatot a következőképpen!

```
tomb[, , 1]
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5] [,6] [,7] [,8] [,9] [,10]
[1,]    1   11   21   31   41   51   61   71   81   91
[2,]    2   12   22   32   42   52   62   72   82   92
...
[10,]   10   20   30   40   50   60   70   80   90  100

tomb[, , 10]
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5] [,6] [,7] [,8] [,9] [,10]
[1,]  901  911  921  931  941  951  961  971  981  991
[2,]  902  912  922  932  942  952  962  972  982  992
...
[10,]  910  920  930  940  950  960  970  980  990 1000
```

Esetenként szükségünk lehet adott dimenziójú, üres tömb létrehozatalára. Ekkor az `array` függvény argumentumából a tömbbe töltendő adatokat elhagyjuk, azaz, pl. 10x10x10-es üres tömb létrehozatalára a következő utasítás adandó ki:

```
tomb <- array(dim=c(10,10,10))
```

3. ADATGENERÁLÁS:

A `seq` függvénnyel szabályos sorozatok hozhatók létre:

```
seq(from=sorozat kezdete, to=sorozat vége,
    by=növekedés/csökkenés mértéke)
```

23. feladat: Hozzunk létre az [1,20] intervallumon kettesével növekvő számsorozatot!

Megjegyzés: A `from=`, `to=`, `by=` paraméterek kiírása nem szükséges, elegendő megadni a kezdeti és a végső értéket, valamint a növekedés vagy a csökkenés mértékét.

```
sor1 <- (seq(1,20,2))
sor1
[1] 1 3 5 7 9 11 13 15 17 19
```

Hozzunk létre a [20,1] intervallumon kettesével csökkenő számsorozatot!

```
sor2 <- (seq(20,1,-2))
sor2
[1] 20 18 16 14 12 10 8 6 4 2
```

A sorozat tagjainak sorrendje a `rev` függvénnyel is megfordítható:

24. feladat: A `sor3` legyen a [100,0] intervallumon tízesével csökkenő számok sorozata!

```
sor3 <- rev(seq(0,100,10))
sor3
[1] 100 90 80 70 60 50 40 30 20 10 0
```

A rep függvény egy sorozat valahányszor történő ismétlésére alkalmazható:

```
rep(ismétlendő sorozat, times vagy each=ismétlődés száma)
```

25. feladat: Hozzunk létre az [1,5] intervallumon egyesével növekvő sorozatot, ismételjük meg kétszer a teljes sorozatot egymás után és írassuk ki a képernyőre!

```
sor4 <- 1:5
```

```
sor4
```

```
[1] 1 2 3 4 5
```

```
sor5 <- rep(sor4, times=2)
```

```
sor5
```

```
[1] 1 2 3 4 5 1 2 3 4 5
```

Előbbi egy lépésben is elvégezhető:

```
sor4 <- rep(1:5, times=2)
```

```
sor4
```

```
[1] 1 2 3 4 5 1 2 3 4 5
```

Az each paraméterrel minden egyes elem egymás után is megismételhető. Például ismételjük meg a sor4 objektum minden elemét egymást követően kétszer!

```
rep(sor4, each=2)
```

```
[1] 1 1 2 2 3 3 4 4 5 5 1 1 2 2 3 3 4 4 5 5
```

A létrehozott objektumok hossza a length függvénnyel határozható meg.

26. feladat: Ellenőrizzük a tíz tagból álló sor4 sorozat hosszát!

```
length(sor4)
```

```
[1] 10
```

Az R-ben létrehozhatók adott valószínűségi eloszlású véletlenszám-sorozatok is:

Az R-be épített eloszlások és szintaxisuk az alábbi címen érhetők el, általánosan a generálandó adatsor elemszáma és az eloszlás paraméterei adandók meg.

<https://stat.ethz.ch/R-manual/R-devel/library/stats/html/Distributions.html>

27. feladat: Hozzuk létre az alábbi eloszlású számsorozatokat!

Geometriai eloszlású, 100 tagú számsorozat képzése, $p=0,5$ valószínűséggel:

```
rgeom(100, p=1/2)
```

Poisson-eloszlású, 100 tagú számsorozat képzése, $\lambda = 5$ paraméterrel:

```
rpois(100, lambda=5)
```

Normális eloszlású, 200 tagú számsorozat képzése, 0 átlaggal és 1 szórással:

```
rnorm(200, mean=0, sd=1)
```

Egyenletes eloszlású, 200 tagú számsorozat képzése, a 0-1 zárt intervallumon:

```
runif(200, min=0, max=1)
```

A véletlen számsorozat reprodukálhatóságára az előző utasításokat megelőzően a `set.seed(azonosítószám)` parancs adandó ki.

Például a következő két utasítást adjuk ki háromszor!

```
set.seed(1)
```

```
runif(200, min=0, max=1)
```

4. ADATOK FÁJLBA ÍRATÁSA:

Adatok fájlba való kiírására alkalmas a `cat` függvény.

28. feladat: Írassuk ki fájlba, hogy „Hello, világ!”, két sorban!

```
cat("Hello", file="proba.txt", sep="\n")
cat(" világ!", file="proba.txt", append=TRUE)
```

Sortörés a `sep="\n"` paraméterrel, szóköz a `sep=" \"` paraméterrel adható meg:

Az `append=FALSE` paraméter nem kapcsolja össze a sorokat, csak az utolsó sor tartalma, a példa esetében a "világ!" jelenne meg az állományban. Ez az alapértelmezett beállítás.

A `write.table` függvénnyel is kiírathatók az adatsorok fájlba.

```
write.table(objektumnév, "fájlnév.txt", sep="", na="NA",
dec=",", col.names=TRUE vagy FALSE, row.names=TRUE vagy FALSE)
```

`objektumnév`: Az objektum, amit ki szeretnénk írni.

`"fájlnév.txt"`: A létrehozandó állomány neve.

Adott sor elemeit tagoló szimbólumot a `sep` paraméterrel lehet szabályozni.

`sep=""` – tagolás tabulátorral vagy szóközzel (alapértelmezett)

`sep=","` – tagolás vesszővel

`sep=";"` – tagolás pontosvesszővel

A tizedesjel a `dec` paraméterrel állítható be, alapértelmezetten pont.

Hibás vagy hiányzó értéket helyettesítő szöveg vagy szám az `na` paraméterrel állítható be. (A fenti esetben a létrehozott állományban NA jelölné ezeket az értékeket.)

`col.names`: Az oszlopok azonosítóit tartalmazza-e az állomány. Alapértelmezetten igen.

`row.names`: A sorok azonosítóit tartalmazza-e az állomány. Alapértelmezetten igen.

A fájl nemcsak txt kiterjesztésű lehet, hanem például prn vagy csv is. Utóbbi kiterjesztésű állomány létrehozatalára a `write.csv` függvény is alkalmazható, a `write.table` függvényhez hasonló szintaktikával.

29. feladat: Írassuk ki fájlba az A mátrixot, sorazonosítók nélkül, tabulátorral tagolva, oszlopazonosítókkal!

```
write.table(A, "adat.txt", sep="\t", row.names=FALSE)
```

(A `row.names=FALSE` nélkül több oszlopunk volna, mint oszlopazonosítónk.)

Az adatok vágólapra is másolhatók és táblázatkezelőbe illeszthetők.

Az állomány a munkavégzés mappájába mentődik.

5. R CSOMAGOK (R PACKAGES):

Az R-ben telepíthetők kiegészítő csomagok, azaz package-ek, amelyek az R-ben alapértelmezetten el nem érhető algoritmusokat, függvényeket tartalmaznak.

Telepítés:

A telepítés legegyszerűbb módja az R-ben a Load/Install package(s)... menüpont alatt a legördülő listából kiválasztani a szükséges csomagot, a HTTPS CRAN mirror kijelölése után. (Általában a földrajzilag legközelebbi hely kiválasztását javasolják.)

A csomagok a <https://cran.r-project.org/web/packages/> oldalról is letölthetők. Ez akkor lehet célszerű, ha nem a legújabb R verzióval dolgozunk és régebbi verziószámú csomagot kell telepítenünk. Ezek a <https://cran.r-project.org/src/contrib/Archive/> oldalon találhatóak meg.

Rendszergazdai jogosultsággal a következőképpen is telepíthetünk csomagokat: az egyes csomagok honlapján letölthetők Windows alatt az r-release zip fájlok. A kitömörített mappa a telepített R programot tartalmazó könyvtár *Library* mappájába másolandó, majd az alábbi utasítással indítható a telepítés:

```
install.packages("csomagnév")
```

A csomagot tetszőleges mappába is telepíthetjük. Ekkor a telepítés és a betöltés módja:

```
install.packages("csomagnév", lib="/elérési út/")  
library(csomagnév, lib.loc="/elérési út/")
```

Ha korábban már letöltöttük a csomagokat, akkor internetkapcsolat nélkül is telepíthetők:

```
install.packages("csomagnév.kiterjesztés", repos="NULL",  
type=...)
```

type="source": ha tar.gz kiterjesztésű állomány áll rendelkezésünkre,

type="win.binary": ha zip állományt töltöttünk le.

Internetkapcsolat nélküli telepítéskor problémát jelenthet, hogy számos csomag adott verziószámú egyéb csomagok meglététől függ, amelyek beszerzéséről vagy frissítéséről szintén gondoskodnunk kellett korábban. Pl. a `fields` csomag nem működik a `maps` csomag nélkül. Ha van internetkapcsolatunk, akkor a függőségben lévő csomagok is telepítésre vagy frissítésre kerülnek, manuális beavatkozás nélkül.

A telepített csomagok a következő paranccsal nyithatók meg és csukhatók be:

```
library(csomagnév)  
detach_package(csomagnév)
```

Az R-ben alapértelmezetten megtalálható, illetve a telepített csomagok az `installed.packages()` utasítással listázhatók ki. Az elérhető csomagok a `library()` utasítással is megtekinthetők.

Megjegyzés: A bevezetés során az általunk használandó csomagok és dokumentációjuk:
NetCDF állományok kezeléséhez:

ncdf4: <https://cran.r-project.org/web/packages/ncdf4/index.html>

Térképes ábrázoláshoz:

maps: <https://cran.r-project.org/web/packages/maps/index.html>

maptools: <https://cran.r-project.org/web/packages/maptools/index.html> (szükséges csomag: sp)

mapdata: <https://cran.r-project.org/web/packages/mapdata/index.html> (szükséges: maps)

rgeos: <https://cran.r-project.org/web/packages/rgeos/index.html>

Image.plot függvényt tartalmazó csomag:

fields: <https://cran.r-project.org/web/packages/fields/index.html> (szükséges: spam, maps)

Színskála készítéséhez:

RColorBrewer: <https://cran.r-project.org/web/packages/RColorBrewer/index.html>

6. FELHASZNÁLT IRODALOM:

Solymosi Norbert: Bevezetés az R-nyelv és környezet használatába, jegyzet

<https://cran.r-project.org/doc/contrib/Solymosi-Rjegyzet.pdf>

Abari Kálmán: Bevezetés az R-be, jegyzet

http://psycho.unideb.hu/munkatarsak/abari_kalman/szamitastechnika_II/bevezetes_az_R_be_2008_04.pdf

R Core Team (2017). R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. URL <https://www.R-project.org/>.

A <https://www.rdocumentation.org/> oldalon elérhető leírások a függvények paramétereiről.